

KSZTAŁTOWANIE SIĘ KONI MAŁYCH POGRUBIONYCH NA DOLNYM ŚLĄSKU W OKRESIE POWOJENNYM

Zygmunt Sobczak, Renata Bajerska

Instytut Hodowli i Technologii Produkcji Zwierzęcej, AR Wrocław

Konsekwentnie prowadzona praca hodowlana przez przeszło 20 lat (zakupy ogierów i kontraktacja klaczy dzięki pomocy finansowej państwa), utworzenie terenowych ośrodków hodowlanych, a także prowadzenie ksiąg stadnych koni zimnokrwistych i pogrubionych przyczyniło się do osiągnięcia odpowiedniego poziomu tej hodowli w rolnictwie drobnotowarowym. Na przełomie lat sześćdziesiątych mówiło się o potrzebie rozpowszechnienia konia ekonomicznego. Obecnie istnieją tendencje do wyprodukowania silnego konia roboczego o średnim wzroście ok. 154 cm, silnej budowie, ładnej sylwetce, spokojnym temperamentem i wydajnych chodach [9].

W literaturze fachowej spotyka się niewiele prac na temat hodowli koni pogrubionych na Dolnym Śląsku. Pisano przede wszystkim ogólnie o ich pochodzeniu, trochę o pokroju i o walorach użytkowych [1-7, 9, 10]. Postanowiono zatem zainteresować się bliżej tą grupą koni, mieszczącą się w granicach Dolnego Śląska, podejmując opracowanie krótkiej charakterystyki tego pogłowia z uwzględnieniem ich genotypu i pokroju.

MATERIAŁ I METODA

Badania polegały na analizie rodowodowej koni małych pogrubionych, chowanych na Dolnym Śląsku, a także na prześledzeniu kształtowania się ich pokroju na przestrzeni pokoleń i lat, przy wykorzystaniu 799 kartotek klaczy i 215 kartotek ogierów, udostępnionych przez Okręgową Stację Hodowli Zwierząt we Wrocławiu. Ponieważ wyjściowy materiał żeński był bez rodowodów, zajęto się przede wszystkim bardziej zasłużonymi ogierami tej grupy koni. Przy interpretacji wyników posłużono się średnim odchyleniem standardowym [8].

WYNIKI I OMÓWIENIE

Podstawowe średnie wymiary materiału wyjściowego klaczy wynosiły 154,23—196,0—22,1 cm oraz wyliczone z nich indeksy 127,1 i 14,3. Prześledzenie udziału poszczególnych ogierów w kształtowaniu pogłowa koni pogrubionych na Dolnym Śląsku wykazało, że zdecydowany wpływ na tę hodowlę wywarły 4 ogiery — założyciele zasłużonych rodów: Kroat 1177, gn. deresz, 1942, Kroatka-NN; Boreal 522, kary 1943, Rutin; — Bo Anette; Hałas 1171, gn. 1945, Hanna — NN; Basior 10 Pb gn., 1955, Bajka — Gustawek.

RÓD OGIERA Kroat 1177

Kroat ojciec polskich mur-insulanów o wymiarach 142—193—21 był głęboki, prawidłowo zbudowany, z bardzo ładną głową. Pozostawił po sobie 5 córek i 15 synów, z których wyróżniły się Fetysz 3316 od Fee, 1952, dając do hodowli 24 klacze i 8 ogierów, Epilog 2886 od Murma, 1951, 13 klaczy i 4 ogiery, oraz Bonkret 1880 od Rose Marie, 1948 — 10 klaczy i 2 ogiery. Pozostali synowie pozostawili po sobie mniej potomstwa. Razem synowie Kroata pozostawili hodowli 82 klacze i 24 og.

Trzecie pokolenie dało hodowli 79 klaczy i 17 ogierów, z których wyróżniły się Faktor 60 Pb, Flaga — Fetysz, 1958, dając 17 klaczy i 7 ogierów, oraz Neptun 27 Pb, Akul — Norma, 1954 — 16 córek i 1 syna. Czwarte i piąte pokolenie liczy razem 42 klacze i 5 ogierów. Ogólnie ród Kroata liczy 268 koni o średnich wymiarach: 147,6 ($\pm 4,8$) — 192,0 ($\pm 6,4$) — 21,5 ($\pm 1,03$) przy wskaźnikach 130,06 i 14,68, w tym 207 klaczy: 148,5 ($\pm 5,1$) — 191,1 ($\pm 6,4$) — 21,5 ($\pm 1,09$) — 129,14—14,69, i 6 ogierów 144,5 ($\pm 3,8$) — 192,9 ($\pm 6,2$) — 21,9 ($\pm 0,75$) — 133,47—15,16.

RÓD OGIERA Boreal 522

Sam Boreal dość poprawnie zbudowany, 157—198—24, w pracy wykazywał żywy temperament oraz dużą dynamikę ruchu. Jego wady — nieco miękkie pęciny, lekko beczkowate tylne nogi i przebudowany zad. Do krycia klaczy mur-insulańskich skierowano go w celu zapobieżenia zbyt niemu spokrewnieniu tej grupy koni. Po Borealu zostało w hodowli 21 córek i 16 synów, z których Impresario 4298 od Colombiny, 1955, dał 22 klacze i 3 synów. Całe drugie pokolenie liczyło 83 klacze i 16 ogierów. Trzecie pokolenie — 87 klaczy i 11 ogierów, z których Ciarach 1613, Turyn — Cisa, 1957, pozostawił 39 klaczy i 6 ogierów. Czwarte pokolenie 22 klacze i 5 ogierów oraz piąte i szóste pokolenie 6 klaczy i 1 ogier. Razem 268 koni o wymiarach średnich 149,8 ($\pm 4,3$) — 194,4

($\pm 9,7$) — 22,15 ($\pm 0,75$) — 129,8—14,8, w tym 219 klaczy: 150,6 ($\pm 4,3$) — 194,8 ($\pm 10,0$) — 22,0 ($\pm 0,68$) — 129,4—14,6 i 49 ogierów: 146,3 ($\pm 4,5$) — 192,6 ($\pm 8,1$) — 22,7 ($\pm 1,03$) — 131,6—15,5.

RÓD OGIERA Hałas 1171

Był to koń głęboki i poprawnie zbudowany, 144—200—21,5. Potomstwu przekazywał dobry typ i mały kaliber ciała z błędami w budowie kończyn, szczególnie przednich [2]. W rejonie Kłodzka zostawił 4 córki i 6 synów. Drugie jego pokolenie liczyło 10 klaczy i 14 ogierów. Trzecie pokolenie 20 klaczy i 6 ogierów. W sumie ród Hałasa liczy 60 koni o wymiarach 143,9 ($\pm 3,6$)—189,4 ($\pm 6,9$)—21,3 ($\pm 0,76$)—131,6—14,8, w tym 34 klacze: 145,4 ($\pm 4,4$)—189,5 ($\pm 7,5$)—21,1 ($\pm 0,76$)—130,3—14,5 i 26 ogierów: 142,1 ($\pm 2,6$)—189,2 ($\pm 6,2$)—21,6 ($\pm 0,76$)—133,2—15,3.

RÓD OGIERA Basior 10 PB

Wnuk szwedzkiego ardena Gustawa był poprawny i głęboki, 151—222—24. Zostało po nim 49 córek i 14 synów. W 1967 r. jego synowie zapoczątkowali drugie pokolenie, liczące obecnie 14 klaczy i 5 ogierów. Cały ten młody ród liczy 81 koni o średnich wymiarach 147,2 ($\pm 3,6$)—193,1 ($\pm 6,9$)—21,8 ($\pm 1,0$)—131,2—14,8, w tym 62 klacze 148,0 ($\pm 4,1$)—192,2 ($\pm 8,0$)—21,7 ($\pm 1,07$)—129,8—14,6 i 19 ogierów: 144,6 ($\pm 2,1$)—195,8 ($\pm 3,2$)—22,3 ($\pm 0,8$)—135,4—15,1.

UWAGI KOŃCOWE I WNIOSKI

1. Analiza genetyczna pogłowia (799 klaczy i 215 ogierów) koni małych pogrubionych na Dolnym Śląsku wykazuje, że 65% klaczy licencjonowanych i 74% ogierów należy do 4 rodów: ogiera Kroata, Boreala, Hałasa i Basiora. Pozostałe klacze pochodzą po 56 ogierach, w związku z czym nie zwraca się na nie większej uwagi.

2. Rozpatrywanie wymiarów wg płci w następujących po sobie pokoleniach w rodach wykazuje stosunkowo mniejsze wysokości u potomków męskich, przy nieco większych obw. klatki piersiowej i nadpęcia. Można to wytłumaczyć tym, że pomiary na ogierach są dokonywane w czasie licencji w wieku 2,5 roku, natomiast klacze są mierzone i licencjonowane z reguły po pierwszym wyźrebieniu, a więc po ukończeniu rozwoju.

3. Wyliczone średnie odchylenia standardowe, dotyczące wymiarów w poszczególnych rodach, pozwalają sądzić, że stosunkowo bardziej wyrównane są ogiery niż klacze oraz konie należące do rodów Kroata i Ha-

łasa, czego nie można powiedzieć o rodzie Boreala. Zjawisko to można by uzasadnić tym, że ogiery mur-insulańskie były na tym terenie pierwsze, działały dłużej, co w wielu przypadkach mogło doprowadzić do inbrodu.

4. Aktualnie spośród 46 ogierów małych pogrubionych czynnych na Dolnym Śląsku 35 należy do wymienionych wyżej czterech rodów, co stanowi 76⁰/₁₀₀ ogólnej ilości kryjących ogierów.

5. Po rozpatrzeniu przedstawionych wyżej materiałów stwierdza się ogólne zmniejszenie podstawowych wymiarów koni małych pogrubionych w okresie powojennym na terenie Dolnego Śląska. U klaczy w największym stopniu maleje wysokość, natomiast obwód klatki piersiowej i nadpęcia w mniejszym stopniu, w wyniku czego wyliczone indeksy rosną stopniowo w następujących po sobie czasokresach, zmieniając typ koni w kierunku bardziej pogrubionym.

LITERATURA

1. Byszewski W.: Koń Polski 4, 1967.
2. Chachuła J., Rudowski M.: Roczn. Nauk rol. T. 123-D, 1967.
3. Dzeduszycki A.: Prz. hod. nr 11-12, 1948.
4. Hroboni Z.: Koń Polski 3, 1971.
5. Pruski W.: Hodowla Koni PWRiL 1960.
6. Ruda M.: Prz. hod. 1/1969.
7. Rudzki T.: Koń Polski 2, 1968.
8. Ruszczyk Z.: Metodyka doświadczeń zootechnicznych. PWRiL Warszawa 1970.
9. Rzeczycki A.: Koń Polski 4, 1972.
10. Tomaszewska L., Wójcik K.: Wykaz ogierów uznanych oraz punktów kopulacyjnych ogierów państwowych na sezon 1975 r.

З. Собчак, Р. Баерска

РАЗВЕДЕНИЕ МАЛЫХ ТЯЖЕЛОВЕСНЫХ ЛОШАДЕЙ В НИЖНЕЙ СИЛЕЗИИ В ПОСЛЕВОЕННЫЙ ПЕРИОД

Резюме

Соответствующие исследования заключались в анализе родословной малых тяжеловесных лошадей, разводимых в Нижней Силезии а также наблюдениях над образованием их экстерьера на протяжении поколений и лет, при использовании 799 картотек кобыл и 215 картотек жеребцов, предоставленных Окружной животноводческой станции во Вроцлаве. Основные средние промеры исходного материала кобыл составляли: 154,2—196, 0—22,1, а исчисленные на их основании показатели — 127,1 и 14,3. Генетический анализ указанного поголовья установил, что решительное влияние на его развитие оказали четыре жеребца-основатели заслуженных линий: 1) Кроат 1177 г. чалый, 1942, Кроатка — НН; 2) Бореаль 522, вороной, 1943, Рутин-Бо Анетт; 3) Халас 1171, гнедой, 1945, Ган-

на — НН; 4) Басёр 10 Пб, гнедой, 1955, Байка-Густавек. После рассмотрения указанных материалов установлено в общем уменьшение основных промеров малых тяжеловесных лошадей в Нижней Силезии в послевоенный период. У кобыл наиболее уменьшалась высота, а в меньшей степени обхват груди и пясти, в результате чего показатели постепенно возрастают в последующие периоды, изменяя тип лошади в направлении более тяжелого веса. Промеры, рассматриваемые в соответствии с полом в последующих поколениях, в родословных показывают сравнительно меньшую высоту у мужских потомков, при несколько высоком обхвате груди и пясти. Большей выровненностью характеризовались жеребцы, чем кобылы, а также лошади, принадлежащие к линиям Кроата и Халаса. Это явление может обосновываться тем, что мур-инсуланские жеребцы были первыми на этой территории и действовали более долго, что во многих случаях могло приводить к инбреду. Из вышеуказанных линий происходит 65% лицензированных кобыл и 74% жеребцов. Остальные кобылы происходили от 56 жеребцов, и поэтому им не уделяли большего внимания.

Z. Sobczak, R. Bajerska

BREEDING OF SMALL HEAVY HORSES IN LOWER SILESIA IN THE POST-WAR PERIOD

Summary

The respective investigations of small heavy horses bred in Lower Silesia consisted in the analysis of parentage of these horses and in observations of their habitus formation over particular generations and years, at use of 799 card-indices of mares and 215 those of stallions, made available by the Regional Animal Breeding Station in Wrocław. The basic mean measurements of the initial material of mares were: 154.2 — 196.0 — 22.1 and the indicates calculated on their basis were 127.1 and 14.3. The genetical analysis of the population under study has proved that there were 4 stallions, founders of worthy lines, which affected decidedly its formation: 1) Kroat 1177, bay-roan, 1942 — Kroatka — NN, 2) Boreal 522, black, 1943, Rutin — Bo Annette, 3) Hałas 1171, bay, 1945, Hanna — NN, 4) Basior 10 Pb, bay, 1955, Bajka-Gustawek. Upon analyzing the above materials, it has been generally stated that a diminishing of basic dimensions of small heavy horses took place in the post-war period in Lower Silesia. In mares that was the height, which diminished to the greatest degree, while diminishing of chest and fore cannon circumference was less. In this connection the indices calculated grew gradually in the consecutive periods, while changing the horse type to heavier one. The measurements according to sex in subsequent generations and parentages proved relatively less height in masculine progeny, at somewhat greater chest fore cannon circumference. More levelled were stallions than mares as well as the horses belonging to Kroat and Hałas lines. This phenomenon could be substantiated by the fact that there were mur-insulane stallions, which were first and acted for a more prolonged time on this territory, what could in many cases results in inbred. The above lines gave rise to 65% of licenced mares and 74% of stallions. The remaining mares originated from 56 stallions, and for that reason they were not given any particular attention.